

Seminár 2

Antropológia a epistemológia 1: Epistemologické projekty

MARTIN KANOVSKÝ

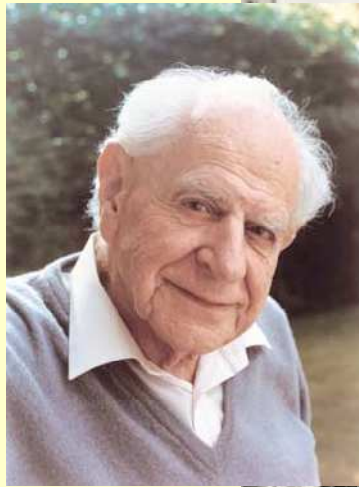
Antropologie a filosofie

Jaro - 2009

Pod'akovanie za diskusie a údaje:
Steve STICH, Rutgers Uni, New
Jersey

Antropológia a epistemológia

Antropológia a epistemológia

- Je veľmi zaujímavé a zvláštne, že antropologické výskumy mali mimoriadne výrazný vplyv na

morálnu filozofiu

Antropológia a epistemológia

- Je veľmi zaujímavé a zvláštne, že antropologické výskumy mali mimoriadne výrazný vplyv na

morálnu filozofiu

- no nemali takmer nijaký vplyv na

epistemológiu

Antropológia a epistemológia

- Najvýraznejší a najhlbší vplyv na morálnu filozofiu mali predovšetkým diela

Antropológia a epistemológia

- Už od 30-tych rokov ich diela hlboko vplývali na debaty o morálke a morálnych systémoch, mnohí filozofi považovali ich myšlienky za veľmi podstatné

Antropológia a epistemológia

- Už od 30-tych rokov ich diela hlboko vplývali na debaty o morálke a morálnych systémoch, mnohí filozofi považovali ich myšlienky za veľmi podstatné
- Názor, zvaný „**kultúrny relativizmus**“ sa stal podľa všeobecnej mienky doktrínou, s ktorou je potrebné seriózne počítať, a mnohé antológie a úvody do morálnej filozofie obsahujú výber z textov Benedictovej a Meadovej a diskusiu o ich názoroch

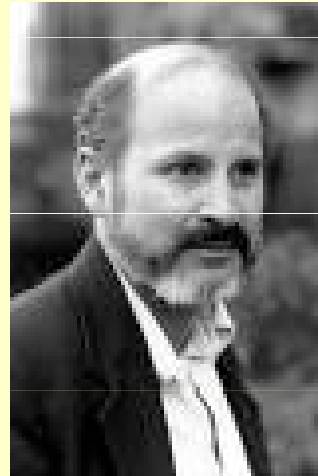
Antropológia a epistemológia

- Dokonca aj v posledných desaťročiach, diela antropológov ako

- Geertz

- Shweder

- Henrich

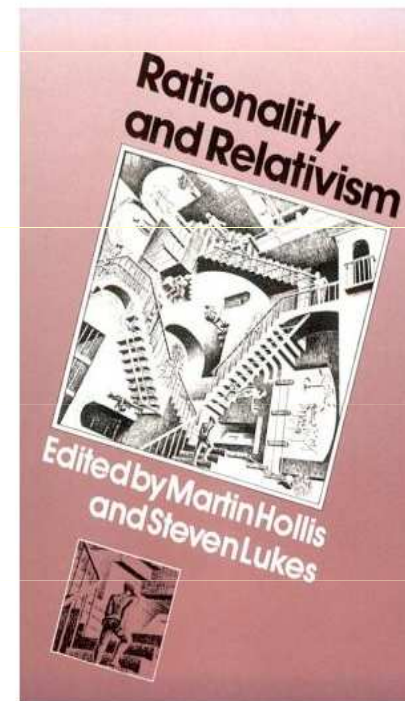
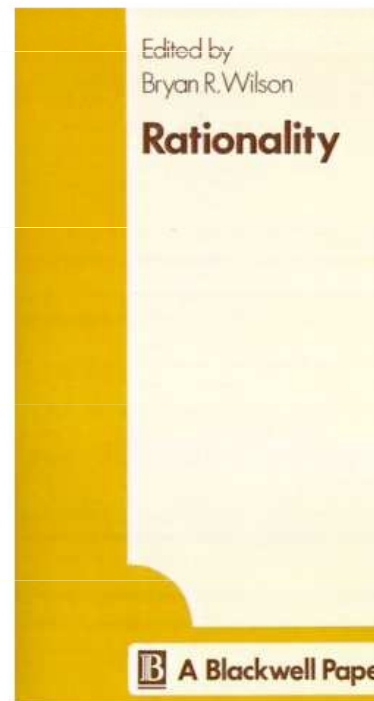
výrazne formovali debaty o **morálnej objektivite** a **morálnom relativizme**

Antropológia a epistemológia

- Naproti tomu v **epistemológii** sotva nájdeme texty, v ktorých by sa diskutovalo o antropologických názoroch a etnografických údajoch

Antropológia a epistemológia

- Naproti tomu v **epistemológii** sotva nájdeme texty, v ktorých by sa diskutovalo o antropologických názoroch a etnografických údajoch
- Výnimkou je zopár textov o **racionalite**, kde sa debatuje o interpretácii „iracionálnych vier“ iných kultúr

Antropológia a epistemológia

- Lenže tieto debaty sa nikdy neobjavili v „**hlavnom prúde**“ epistemológie, v dielach významných postáv filozofie a v prestížnych časopisoch

Antropológia a epistemológia

- Lenže tieto debaty sa nikdy neobjavili v „**hlavnom prúde**“ epistemológie, v dielach významných postáv filozofie a v prestížnych časopisoch
- Cieľ tejto prezentácie: ukázať, že filozofi **by mali** poznať a brať do úvahy antropologické údaje, a antropológovia **by mali** reflektovať hlavné debaty v súčasnej filozofii

Čo je „hlavný prúd“ v súčasnej epistemológii?

- **Antropológovia a psychológovia niekedy nazývajú „epistemológiou“ spôsoby, ako konkrétni ľudia ako jednotlivci či príslušníci kultúrnych skupín zastávajú a menia svoje poznatky a presvedčenia – teda niečo, čo sa dá skúmať empirickými metódami**

Čo je „hlavný prúd“ v súčasnej epistemológii?

- Antropológovia a psychológovia niekedy nazývajú „epistemológiou“ spôsoby, ako konkrétni ľudia ako jednotlivci či príslušníci kultúrnych skupín zastávajú a menia svoje poznatky a presvedčenia – teda niečo, čo sa dá skúmať empirickými metódami

Toto NIE JE ten význam termínu, v akom ho používajú filozofickí epistemológovia

Epistemologické projekty

- **(1) NORMATÍVNY projekt**
- **(2) DESKRIPTÍVNY projekt**
- **(3) EVALUATÍVNY projekt**

NORMATÍVNY projekt

Normatívny projekt sa pokúša určiť, ako **by si ľudia **mali** vytvárať a meniť svoje presvedčenia – kedy a ako **by** ľudia **mali** prijať, pozmeniť či vzdať sa svojich presvedčení**

DESKRIPTÍVNY projekt

Deskriptívny projekt sa usiluje
opísať alebo „**analyzovať**“ hlavné
epistemické **pojmy** ako

- **poznánie**
- **zdôvodnenie**
- **racionalita**
- **vyplývajúce...**

DESKRIPTÍVNY projekt

Motivácia deskriptívneho projektu:

- **Mnohí filozofi sa domnievajú, že jestvuje vnútorné prepojenie medzi normatívnym a deskriptívnym projektom:**

Napríklad, ak chceme zistiť, ako by ľudia **mali** poznávať, potrebujeme presne zistiť, **čo je to** vlastne poznanie...

DESKRIPTÍVNY projekt

Alebo iný príklad:

Chisholm a Pollock tvrdia, že **by sme mali** svoje presvedčenia upravovať tak, aby bola maximálna šanca, že dospejeme k **pravdivému poznaniu...**

EVALUATÍVNY projekt

Pokúša sa zistiť, do akej miery sú **skutočné** presvedčenia ľudí a praktiky ich osvojovania naozaj **v súlade** s normami z normatívneho projektu

EVALUATÍVNY projekt

Pokúša sa zistiť, do akej miery sú **skutočné** presvedčenia ľudí a praktiky ich osvojovania naozaj **v súlade** s normami z normatívneho projektu

Samozrejme, to si vyžaduje určitý deskriptívny projekt, ktorý opíše (nie pojmy, ale) **reálne spôsoby**, ako si ľudia vytvárajú a menia presvedčenia

Témy **NORMATÍVNEHO projektu**

Teórie v rámci normatívneho projektu:

- Deontologické
- Konzekvencialistické

Témy **NORMATÍVNEHO projektu**

Deontologické teórie tvrdia, že správne vytváranie presvedčení spočíva v usudzovaní podľa príslušných pravidiel alebo princípov:

- Napríklad, používanie pravidiel logiky či štatistickej teórie pravdepodobnosti...

Témy **NORMATÍVNEHO** projektu

Konzekvencialistické teórie tvrdia, že správne vytváranie presvedčení spočíva v takom usudzovaní, ktorým sa **dosahujú určité **ciele** či výsledky:**

Témy **NORMATÍVNEHO** projektu

Konzekvencialistické teórie tvrdia, že správne vytváranie presvedčení spočíva v takom usudzovaní, ktorým sa **dosahujú určité **ciele** či výsledky:**

- Napríklad, dospieť k pravdivým presvedčeniam a vyhnúť sa nepravdivým (reliabilizmus)
- Alebo dospieť k takým presvedčeniam, ktoré budú najlepšie vyhovovať uspokojeniu vlastných cieľov (pragmatizmus)

Témy **NORMATÍVNEHO** projektu

Konzekvencialistické teórie **nepopierajú** pravidlá či princípy usudzovania, ktoré postulujú deontologické teórie: tvrdia iba, že usudzovanie podľa takýchto pravidiel **nie je konštitutívne** pre správne vytváranie presvedčení

Témy **NORMATÍVNEHO** projektu

Konzekvencialistické teórie **nepopierajú** pravidlá či princípy usudzovania, ktoré postulujú deontologické teórie: tvrdia iba, že usudzovanie podľa takýchto pravidiel **nie je konštitutívne** pre správne vytváranie presvedčení

- Používanie pravidiel **môže byť** prostriedkom na dosiahnutie cieľov...
- Lenže konštitutívne pre správne vytváranie presvedčení nie je toto, ale **efektivita** týchto prostriedkov...

Prečo epistemológia potrebuje antropológiu?

Konzekvencialistické teórie hodnotia stratégie vytvárania presvedčení podľa toho, aké efektívne sú pri dosahovaní cieľov

Prečo epistemológia potrebuje antropológiu?

Konzekvencialistické teórie hodnotia stratégie vytvárania presvedčení podľa toho, aké efektívne sú pri dosahovaní cieľov

LENŽE:

Nejaká stratégia vytvárania presvedčení môže byť veľmi úspešná v **jednej kultúre**, no mimoriadne neúspešná v **inej kultúre**

Prečo epistemológia potrebuje antropológiu?

Konzekvencialistické teórie hodnotia stratégie vytvárania presvedčení podľa toho, aké efektívne sú pri dosahovaní cieľov

LENŽE:

Nejaká stratégia vytvárania presvedčení môže byť veľmi úspešná v **jednej kultúre**, no mimoriadne neúspešná v **inej kultúre**

TEDA:

Takéto teórie **nevyhnutne potrebujú** antropológiu, aby sa dozvedeli, čo funguje kde, a prečo...

Prečo epistemológia potrebuje antropológiu?

Pragmatický variant týchto teórií:

Nejaká stratégia vytvárania presvedčení môže byť veľmi úspešná v **jednej kultúre, no mimoriadne neúspešná v **inej kultúre****

Prečo epistemológia potrebuje antropológiu?

Pragmatický variant týchto teórií:

Nejaká stratégia vytvárania presvedčení môže byť veľmi úspešná v **jednej kultúre, no mimoriadne neúspešná v **inej kultúre****

NAPRÍKLAD:

Ak sa chce niekto stať bohatým a mocným, sebecké a egoistické presvedčenia mu v tom môžu pomôcť v jednej kultúre, no devastovať jeho cieľ v inej kultúre

Prečo epistemológia potrebuje antropológiu?

Reliabilistický variant týchto teórií:

Nejaká stratégia vytvárania presvedčení môže byť veľmi úspešná v **jednej kultúre, no mimoriadne neúspešná v **inej kultúre****

Prečo epistemológia potrebuje antropológiu?

Reliabilistický variant týchto teórií:

Nejaká stratégia vytvárania presvedčení môže byť veľmi úspešná v **jednej kultúre**, no mimoriadne neúspešná v **inej kultúre**

NAPRÍKLAD:

Ak v nejakej kultúre platia sociálne normy, vyžadujúce si úprimne vraviť, čo si ľudia myslia, formovať si presvedčenia na základe svedectva iných je dobrou stratégiou... Lenže ak to tak nie je a sociálne normy pripúšťajú či dokonca vyžadujú tajiť svoje presvedčenia či hovoriť niečo iné, táto stratégia je zničujúca

Prečo epistemológia potrebuje antropológiu?

Už tieto zjednodušené príklady ukazujú, že je dramaticky **nevyhnutné** mať presné poznatky o **skutočných** normách a **skutočných** procesoch vytvárania presvedčení v kultúrach, pretože tie majú zásadný vplyv na **reliabilitu** a **pragmatickú účinnosť** stratégií vytvárania presvedčení

Prečo epistemológia potrebuje antropológiu?

Pre epistemológiu je to kľúčové, pretože ak antropológovia doložia množstvo podobných príkladov, vyplynie z toho, že obe verzie konzekvencializmu vedú priamo k **epistemickému relativizmu**:

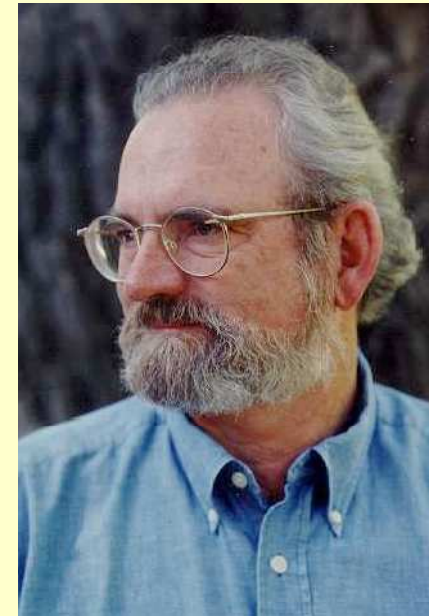
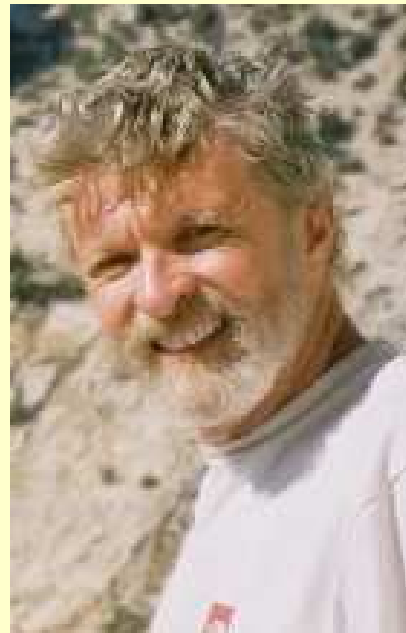
Prečo epistemológia potrebuje antropológiu?

Pre epistemológiu je to kľúčové, pretože ak antropológovia doložia množstvo podobných príkladov, vyplynie z toho, že obe verzie konzekvencializmu vedú priamo k **epistemickému relativizmu**:

Konzekvencialista bude nútený pripustiť, že stratégie poznávania, ktoré vysoko ocenil v **jednej** kultúre, bude musieť oceniť podstatne nižšie v **inej** kultúre...

Prečo epistemológia potrebuje antropológiu?

**Antropológovia zozbierali mnoho menej
bežných údajov, ktoré majú vplyv na
epistemológiu (Rob Boyd a Pete
Richerson):**

Prečo epistemológia potrebuje antropológiu?

„Conformist Bias“:

Tendencia osvojiť si **najrozšírenejšie** presvedčenia, praktiky a normy v danej kultúre, pokiaľ:

- Populácie sú aspoň čiastočne izolované
- Populácie obývajú rozdielne prostredia, ktoré sa menia pomaly
- Rozdielne kultúrne varianty sú výhodnejšie v rozdielnych prostrediach
- Ľudia majú limitované informácie o tom, ktoré varianty sú výhodnejšie v ktorých prostrediach

Prečo epistemológia potrebuje antropológiu?

Samozrejme, Boydove a Richersonove modely nešpecifikujú, **prečo** je konformita v daných prostrediach adaptívna:

Prečo epistemológia potrebuje antropológiu?

Samozrejme, Boydove a Richersonove modely nešpecifikujú, **prečo** je konformita v daných prostrediach adaptívna:

Ak ide o presvedčenia, potom to môže byť preto, lebo dané presvedčenia **sú pravdivé**

Prečo epistemológia potrebuje antropológiu?

Samozrejme, Boydove a Richersonove modely nešpecifikujú, **prečo** je konformita v daných prostrediach adaptívna:

Ak ide o presvedčenia, potom to môže byť preto, lebo dané presvedčenia **sú pravdivé**

Ak je to tak, reliabilistické teórie **musia** pripustiť, že **nie** usudzovanie, argumentácia a racionálne zvažovanie, **ale** priame osvojenie si lokálnych presvedčení je dobrou reliabilistickou stratégiou

Prečo epistemológia potrebuje antropológiu?

Veľká väčšina filozofov by tento záver považovala za bizarný, anti-intuitívny a istotne mylný: je to vlastne variant Baconovho „idolu divadla“...

Prečo epistemológia potrebuje antropológiu?

Veľká väčšina filozofov by tento záver považovala za bizarný, anti-intuitívny a istotne mylný: je to vlastne variant Baconovho „idolu divadla“...

LENŽE:

Ak sa má brať epistemológia vážne, nie je isté, že nebude musieť odmietnuť množstvo intuícií o poznaní, ktoré samy môžu pochádzať iba z našej kultúry a nemusia byť univerzálne zdôvodniteľné

Prečo epistemológia potrebuje antropológiu?

„Prestige bias“ (Boyd, Richerson et al.):

Prijatie čo najviac takých kultúrnych variantov, ktoré si osvojili prestížni jednotlivci...

Pragmaticky povedané, ľudia môžu mať cieľ zvýšiť si prestíž... A ak k tomu cieľu vedie „prestige bias“, niet dôvodu nepovažovať ho za spoľahlivú stratégiu

Prečo epistemológia potrebuje antropológiu?

Etno-epistemológia: môže sa celkom dobre ukázať, že medzi ciele, ktoré ľudia sledujú pri osvojovaní presvedčení, nemusí patriť (iba) pravdivé poznanie či sledovanie individuálnych túžob, ale (aj):

- Prežitie pekného života
- Morálna stálosť a dôslednosť
- Sociálna a rodinná harmónia
- Súlad života s posvätnými tradíciami či textami
- ...

Prečo epistemológia potrebuje antropológiu?

Môže sa teda celkom dobre ukázať, že ľudia sú v poznaní konzekvencionalistami (sledujú ciele), no tieto ciele **nie sú** ani reliabilistické (spojené s pravdivosťou presvedčení), ani pragmatické (spojené s osobnými túžbami)

Prečo epistemológia potrebuje antropológiu?

Témy na ďalšiu hodinu:

Prečo epistemológia potrebuje antropológiu?

Témy na ďalšiu hodinu:

- Čo ak **naše** epistemické intuície, ktoré **my** považujeme za samozrejmé a univerzálne, takými **nie sú**?

Prečo epistemológia potrebuje antropológiu?

Témy na ďalšiu hodinu:

- Čo ak **naše** epistemické intuície, ktoré **my** považujeme za samozrejmé a univerzálne, takými **nie sú**?
- Čo ak **naše** epistemické intuície **sú síce** univerzálne, ale ľudia v iných kultúrach, ktorí ich tiež majú, ich aplikujú dramaticky **rozdielnymi** spôsobmi?

Prečo epistemológia potrebuje antropológiu?

Témy na ďalšiu hodinu:

- Čo ak **naše** epistemické intuície, ktoré **my** považujeme za samozrejme a univerzálne, takými **nie sú**?
- Čo ak **naše** epistemické intuície **sú síce** univerzálne, ale ľudia v iných kultúrach, ktorí ich tiež majú, ich aplikujú dramaticky **rozdielnymi** spôsobmi?
- Čo ak naše epistemické intuície **sú síce** univerzálne, a ľudia v iných kultúrach ich aplikujú **rovnako či podobne** ako my, no majú dramaticky **rozdielne** epistemické **pojmy** v týchto intuíciách?